

สรุปผลการประชุมกลุ่มย่อย

เรื่องทุนทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (2550-2554)

การระดมความคิดเห็นเรื่องทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อประกอบการพิจารณาจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 จากที่ประชุม 4 ภูมิภาค มีประเด็นข้อเสนอสําคัญ คือการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการจัดทำยุทธศาสตร์ สศช. จึงได้นำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจความหลากหลายทางชีวภาพ ดังนี้

1 การกำหนดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานความหลากหลายทางชีวภาพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.1 กรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเป็นข้อเสนอที่ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่าเป็นแนวทางที่สําคัญต่อการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตาม ในการนำปรัชญาดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับเศรษฐกิจบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพนั้น ต้องเข้าใจหลักการหรือกรอบแนวคิดที่สําคัญของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงได้สรุปคุณลักษณะที่สําคัญของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งมีอยู่ 3 ประการ ดังนี้

- ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
- ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ
- การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

นอกจากนี้ การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

➤ **เงื่อนไขความรู้** ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

➤ **เงื่อนไขคุณธรรม** มีความตระหนักในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน ความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ทั้งนี้ การนำกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นหลักการและแนวทางปฏิบัติ สามารถนำไปใช้ได้หลายระดับ ดังนี้

➤ ความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว ที่มุ่งแก้ปัญหาเพื่อสนองความต้องการพื้นฐานของครอบครัว มีการขายเพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่สามารถผลิตเองได้ เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันในระดับครอบครัว เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด แต่ระยะแรกจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก

➤ ความพอเพียงในระดับชุมชนและระดับองค์กร เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า โดยสนับสนุนให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่ม หรือสหกรณ์ หรือ การที่ธุรกิจต่างๆ รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจ เริ่มต้นจากความพอเพียงขั้นพื้นฐานในระดับครอบครัวหรือองค์กรเป็นเบื้องต้น แล้วรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่กลุ่มและส่วนรวม ช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามความสามารถ

➤ ความพอเพียงในระดับประเทศ เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ส่งเสริมให้ชุมชน หรือเครือข่ายวิสาหกิจสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ ในประเทศ เช่น บริษัทขนาดใหญ่ ธนาคาร สถาบันวิจัย เป็นต้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญา เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี ประสบการณ์ เน้นการแบ่งปัน ช่วยเหลือกัน

1.2 การประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบกับความเห็นหลักอื่น ๆ ที่ได้จากการสัมมนา ระดมความคิดเห็นที่ได้ดำเนินการไปแล้วนั้น ในเบื้องต้นสามารถสรุปแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อเป็นเค้าโครงสำหรับการระดมความคิดเห็นจากภาคส่วนต่างๆ ต่อไป ดังนี้

1.2.1 การสร้างองค์ความรู้และภูมิคุ้มกัน

จากข้อมูลที่ได้วิเคราะห์มา พบว่า ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นทรัพยากรหลักที่เป็นพื้นฐานของประเทศ และขณะนี้ทั้งโอกาสและภัยคุกคามจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากองค์ความรู้ภายในประเทศยังไม่สามารถจะพึ่งตนเองได้ ดังนั้นการดำเนินเศรษฐกิจบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพควรเริ่มต้นจากการสร้างองค์ความรู้พร้อม ๆ กับการสร้างภูมิคุ้มกันก่อนเป็นลำดับแรก เน้นการใช้ทรัพยากรเพื่อการดำรงชีพอย่างสมดุลและยั่งยืนโดยอาจดำเนินการใน 4 ประเด็นดังนี้

➤ การควบคุมกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น การใช้สารเคมีในการทำการเกษตร การทำประมงด้วยวิธีที่ไม่เหมาะสม และการท่องเที่ยวที่คุกคามธรรมชาติ รวมถึงการควบคุมมลพิษและขยะทั้งจากครัวเรือนและอุตสาหกรรม นอกจากนี้ควรมีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่สะอาด การส่งเสริมการบริโภคที่สะอาด เพื่อลดต้นเหตุของมลพิษ

➤ การปกป้องทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพจากการคุกคามภายนอก เช่น โจรสลัดทางชีวภาพ (Bio-piracy)

➤ การสร้างระบบเรียนรู้และจิตสำนึกของชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา การสร้างฐานข้อมูล การทำบัญชีทรัพยากร โดยความร่วมมือกันระหว่างชุมชน นักวิชาการ มีภาครัฐให้การสนับสนุน เพื่อยกระดับองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

➤ การบริหารจัดการทรัพยากรแบบบูรณาการและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ให้สิทธิแก่ชุมชนในการบริหารจัดการดูแลอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

➤ ส่งเสริมกิจกรรมเศรษฐกิจที่พึ่งตนเอง และเสริมสร้างความอุดมสมบูรณ์ของความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น เกษตรอินทรีย์ เกษตรยั่งยืน เกษตรทฤษฎีใหม่ วนเกษตร การปลูกป่า

1.2.2 การขยายโอกาสเพื่อยกระดับภูมิปัญญาและเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างพอประมาณ มีเหตุผล

เมื่อชุมชนมีความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากร พร้อมทั้งป้องกันการคุกคามจากภายนอก รวมทั้งมีองค์ความรู้ที่เป็นระบบ ในขั้นนี้จะสามารถเริ่มต้นสร้างนวัตกรรมที่เป็นสินค้าท้องถิ่น โดยความร่วมมือจากเครือข่ายต่างๆ เพื่อให้ห่วงโซ่มูลค่าตั้งแต่การผลิต การตลาด จนถึงผู้บริโภคมีความเข้มแข็ง และแบ่งปันผลประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม ในขั้นนี้ ศักยภาพของแต่ละพื้นที่ หรือแต่ละชุมชนอาจจะไม่เท่ากัน เครือข่ายการพัฒนาและชุมชนต้องพิจารณากระดับอย่างรอบคอบ

1.2.3 การยกระดับการผลิตอย่างมีคุณธรรม

ในขั้นนี้ ชุมชนที่มีความพร้อม พึ่งตนเองได้อย่างเข้มแข็งทั้งในแง่เศรษฐกิจ องค์ความรู้ และการบริหารจัดการทรัพยากร สามารถที่จะร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ เพื่อแลกเปลี่ยนพัฒนาเทคโนโลยี พัฒนาตลาด เกิดอุตสาหกรรมของชุมชนที่มั่นคง และอาจขยายเป็นฐานความมั่นคงของประเทศ สนับสนุนขีดความสามารถของประเทศให้มีความเข้มแข็ง สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ท่ามกลางบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกในที่สุด

การเริ่มต้นของแต่ละชุมชนในการดำเนินการเศรษฐกิจบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพอาจเริ่มต้นที่ระดับต่างๆ กัน รวมทั้งรูปแบบหรือเป้าหมายท้ายที่สุดของการพัฒนาอาจจะต่างระดับกัน บางชุมชนอาจมีเป้าหมายเพื่อการพึ่งตนเองจากทรัพยากรท้องถิ่นโดยไม่ต้องยกระดับไปสู่อุตสาหกรรมชุมชน บางชุมชนอาจต้องการเพียงความร่วมมือระหว่างเครือข่ายชุมชนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงแก่ชุมชน ในขณะที่บางชุมชนอาจจะดำเนินการไปถึงการค้าระหว่างประเทศ ทั้งนี้ ประเด็นที่สำคัญคือ ควรต้องยึดหลักความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ด้วยความรอบรู้ และอยู่บนพื้นฐานคุณธรรม ตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน

1.3 สรุปข้อเสนอจากการสัมมนา

การระดมความคิดเห็นเรื่องทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อประกอบการพิจารณาจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 จากที่ประชุม focus group ประเด็นข้อเสนอที่สำคัญ คือ

1.3.1 การสร้างองค์ความรู้และภูมิคุ้มกัน

ที่ประชุมได้เสนอความเห็นในเรื่องนี้โดยสรุป 4 ด้าน ได้แก่ การปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพ การบริหารจัดการ และการสร้างองค์ความรู้

(1) การปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพ ที่ประชุมมีข้อเสนอ ดังนี้

- ให้มีกฎระเบียบ กฎหมายการคุ้มครองสิทธิบัตรพันธุ์พืช/สัตว์ ทรัพย์สินทางปัญญาที่เข้มแข็ง ปฏิบัติได้ สร้างกลไกคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น แพทย์พื้นบ้าน สมุนไพร โดยมีการจัดสรรผลประโยชน์ให้ชุมชนอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม
- มีการกำหนดแนวทางหรือนโยบายในการควบคุม หรือร่วมมือกับต่างชาติในการใช้ประโยชน์งานศึกษาวิจัยเชิงพาณิชย์
- เสริมศักยภาพของอุทยานแห่งชาติ ทั้งด้านงบประมาณ กำลังคน ในการดูแลรักษา เพื่อลดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

บทบาทภาคส่วน ในส่วนของการปรับปรุงกฎระเบียบ ภาครัฐมีบทบาทที่สำคัญ ส่วนการร่วมมือกับต่างชาติ เป็นบทบาทร่วมกันของภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานวิชาการ รวมทั้งต้องมีการพัฒนา ศักยภาพและบทบาทของหน่วยงานรัฐในการคุ้มครองฐานทรัพยากร

(2) การบริหารจัดการ ที่ประชุมมีข้อเสนอ ดังนี้

- ให้สิทธิชุมชนในการใช้ประโยชน์และดูแลรักษา ทรัพยากรตามรัฐธรรมนูญ สร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตให้แก่กลุ่มคนที่อยู่ใกล้ฐานทรัพยากร เพื่อให้มีแรงจูงใจในการร่วมมือดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสร้างกลไกเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างสมดุลและเป็นธรรม
- พื้นฟูทรัพยากรโดยใช้วิถีชีวิต วัฒนธรรม โดยเชื่อมโยง กลไกเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เพิ่มพื้นที่ซึ่งเป็นแหล่งความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น สวนรุกขชาติ สวนพฤกษศาสตร์
- ปรับกลไกการเมือง ให้มีการกระจายอำนาจการจัดการ ทรัพยากรให้ชุมชนและอปท. มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ขับเคลื่อน อปท.ในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ มีเงื่อนไขงบประมาณโดยการกำหนดตัวชี้วัด และปรับทัศนคติข้าราชการให้สามารถทำงานร่วมกับ ชุมชนได้
- เชื่อมโยงผู้ผลิต นักวิชาการ ชาวบ้าน ในเรื่ององค์ความรู้ การวิจัยและพัฒนา และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อร่วมกันพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาพ

บทบาทภาคส่วน ภาครัฐปรับบทบาทจากการควบคุมมาเป็นจูงใจ และประสานให้เกิดความร่วมมือ จากภาคส่วนต่างๆ เปิดโอกาสให้ อปท. และภาคประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น

(3) การสร้างองค์ความรู้ ที่ประชุมมีข้อเสนอ ดังนี้

- ทำความเข้าใจเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพให้ ตรงกันทุกระดับ และทุกภาคส่วนตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน ประเทศ
- กำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์จากบุคลากรที่มีอยู่ รวมทั้งสร้างบุคลากรด้านความหลากหลายทางชีวภาพเพิ่มเติม

- ให้สถาบันการศึกษาท้องถิ่นร่วมกับชุมชนในการทำวิจัย ตั้งแต่พื้นฐาน จนถึงระดับก้าวหน้า เพื่อพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาพ

- กำหนดกฎระเบียบที่ชัดเจน และกลไกส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ในการศึกษา วิจัย และพัฒนา ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่อนุรักษ์

บทบาทภาคส่วน ภาคการศึกษา นักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน มีบทบาทที่สำคัญในเรื่องนี้ โดยสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา เสริมสร้างระบบการเรียนรู้ของชุมชน ยกกระดับภูมิปัญญา ความรู้เท่าทัน นำไปสู่ความเข้มแข็งของประเทศ

(4) ระบบฐานข้อมูล ที่ประชุมมีข้อเสนอ ดังนี้

- พัฒนาระบบฐานข้อมูลที่สมบูรณ์ ดำเนินการสำรวจ ข้อมูลพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ พันธุกรรม จัดทำอนุกรมวิธาน และมีการศึกษาวิเคราะห์ เพื่อรวบรวม คุณสมบัติทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพที่สำคัญ เพื่อการใช้ประโยชน์

บทบาทภาคส่วน ต้องมีความร่วมมือ ระหว่างนักวิชาการและชุมชนในการสร้างระบบฐานข้อมูล ความรู้ โดยภาครัฐให้การสนับสนุน ทั้งงบประมาณและกลไกต่างๆ

1.3.2 การขยายโอกาสและการยกระดับการผลิต ที่ประชุมได้เสนอความเห็นในเรื่องนี้โดยสรุป ดังนี้

- พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เช่น พัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์

- เพิ่มการลงทุนวิจัยและพัฒนา สารสกัดจากชีวภาพที่ใช้เทคโนโลยีสูง ส่งเสริมการพัฒนาพันธุ์พืชสมุนไพรที่มีศักยภาพ

- กระตุ้นให้บรรษัทสนับสนุนด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ด้วยหลักบรรษัทภิบาล โดยมีกลไกส่งเสริมการลงทุนจากภาครัฐ

บทบาทภาคส่วน ภาคเอกชนมีส่วนช่วยสนับสนุนเงินทุน การตลาด การสร้างนวัตกรรม ในขณะที่ภาคการศึกษา นักวิชาการ ช่วยในเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยี ทั้งนี้ ภาครัฐให้การสนับสนุน เพื่อให้มีการเชื่อมโยงระหว่างเอกชนกับเครือข่ายชุมชน

2. การควบคุมมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อฐานทรัพยากรและคุณภาพชีวิต เพื่อให้เกิดการลดการใช้ทรัพยากร ใช้อย่างคุ้มค่า ลดมลพิษ และไม่กระทบต่อคุณภาพชีวิต โดย

2.1 การควบคุมอุตสาหกรรมที่ก่อมลพิษสูง

2.1.1 จำแนกประเภทและกำหนดเขตอุตสาหกรรมที่ก่อมลพิษสูง โดย

(1) ปรับแนวทางการส่งเสริมการลงทุน มาคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น พร้อมทั้งปรับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมาเน้นภาคเกษตร ที่โดยเปรียบเทียบแล้ว ก่อมลพิษน้อยกว่าภาคอุตสาหกรรม

(2) กำหนดเขตการใช้ที่ดิน (Zoning) ให้ชัดเจน โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ต้นน้ำ พร้อมทั้งจัดทำแนวเขตกันชน (Buffer Zone) ระหว่างเขตอุตสาหกรรมกับชุมชน ฯ โดยมี

กระบวนการหารือเพื่อรับฟังเสียงของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง จากการจัดตั้ง เขตหรือโรงงานอุตสาหกรรม

(3) เน้นการควบคุมอุตสาหกรรมขนาดเล็กที่ก่อมลพิษสูง แต่ส่วนใหญ่ยังมีกระบวนการควบคุมมลพิษไม่ดีพอ ให้มากขึ้น เพราะอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มีก่อกมลพิษสูง มักจะมีระบบและกระบวนการควบคุมมลพิษดีพออยู่แล้ว

(4) สร้างจริยธรรมทางด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม ให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม

(5) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสะอาด (Cleaner Technology) กระบวนการผลิต หรือการจัดการที่ประหยัดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการผลิตและการจัดการเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2.1.2 ผลักดันให้เกิดระบบประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ (SEA) ของการพัฒนาภาค โดยให้หน่วยงานและภาคที่เกี่ยวข้องเร่งพัฒนาและผลักดัน SEA ให้สามารถนำมาดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนเผยแพร่ให้เป็นที่เข้าใจและเป็นที่ยอมรับ

2.1.3 ควบคุมมลพิษทางอากาศจากภาคการขนส่ง โดย

(1) ให้รถร่วม ขสมก.ใช้เครื่องยนต์และพลังงานสะอาด โดยควรใช้มาตรการลดภาษีนำเข้าเครื่องยนต์ที่สะอาดและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการหาแหล่งเงินและสนับสนุนให้เกิดเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เข้ามาช่วยเหลือผู้ประกอบการรถร่วม ขสมก.ในการปรับปรุงเครื่องยนต์ เพื่อลดต้นทุนการดำเนินการ สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายเพื่อนำมาয়กระดับหรือปรับปรุงคุณภาพรถและเครื่องยนต์ ให้สามารถใช้ NGV หรือพลังงานที่สะอาดได้ รายใดที่ไม่สามารถปรับปรุงได้ เช่น รถมินิบัส ซึ่งจะหมดสัญญา กับ ขสมก.ในเดือนมิถุนายน 2549 เป็นต้น ก็จะทำให้เลิกให้บริการหรือไปวิ่งให้บริการนอกเขต กทม.และปริมณฑล

(2) ส่งเสริมระบบการเดินทางโดยใช้รถยนต์ร่วมกัน (Car Pool) ที่มีระบบจอดรถเพื่อเชื่อมต่อกับระบบขนส่งมวลชนขนาดใหญ่ (Park and Ride) โดยสร้างนโยบายควบคุมหรือลดปริมาณรถยนต์ส่วนบุคคลในเมืองใหญ่ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมาใช้ระบบขนส่งมวลชนที่มีประสิทธิภาพดีกว่าให้มากขึ้นควบคู่กันไปด้วย

(3) กำหนดให้มีศูนย์จอดและเรียกรถแท็กซี่ในย่านที่มีการจราจรหนาแน่นหรือติดขัด โดย

▶▶ ควรเพิ่มและกระจายจุดให้บริการก๊าซ NGV ให้ครอบคลุมพื้นที่ กทม. และปริมณฑล เพื่อส่งเสริมการใช้ก๊าซ NGV ซึ่งเป็นพลังงานที่สะอาดด้วย

▶▶ ควรเร่งดำเนินการขยายและส่งเสริมระบบขนส่งมวลชนให้กระจายและครอบคลุมพื้นที่ กทม.

(4) ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมเฝ้าระวังและแจ้งเหตุเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายแก่ผู้กระทำผิด

2.2 การจัดการขยะอย่างยั่งยืนเชิงยุทธศาสตร์ ให้ความสำคัญกับเป้าหมายทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม ที่ชุมชนได้รับประโยชน์และมีส่วนร่วมรับผิดชอบ โดย

2.2.1 ลดปริมาณขยะ (Demand Side Management) ให้เหลือน้อยที่สุด และส่งเสริมการนำกลับมาใช้ใหม่ให้มากที่สุด โดย

(1) สร้างแรงจูงใจให้เกิดการลดและคัดแยกขยะ ณ คริวเรือน รวมทั้งมีระบบรับซื้อขยะ Reuse/Recycle เข้าถึงชุมชน ตลอดจนพัฒนาระบบรวบรวมและระบบเก็บขนขยะที่คัดแยกแล้ว ณ แหล่งกำเนิด

(2) สนับสนุนการสร้างธุรกิจชุมชนจากขยะรีไซเคิล และนำผลตอบแทนที่ได้จากการซื้อขายขยะของชุมชนมาเป็นแหล่งทุนที่ใช้จัดสวัสดิการให้แก่คนในสังคมเพิ่มขึ้น

(3) สนับสนุนเงินทุนในการพัฒนาระบบและโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อสนับสนุนธุรกิจคัดแยกและ Recycle ขยะ โดยเร่งสร้างสิ่งจูงใจและปรับโครงสร้างทางภาษี เพื่อให้เป็นธุรกิจที่ดึงดูดใจต่อการลงทุน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตลอดกระบวนการดำเนินการ

(4) ภาครัฐต้องสร้างอุปสงค์และตลาดของผลิตภัณฑ์รีไซเคิล

(5) ขยายความรับผิดชอบต่อผู้ผลิตโดยสร้างระบบส่งกลับคืน การออกแบบเพื่อสิ่งแวดล้อม และการใช้กระบวนการผลิตที่สะอาด

(6) ในกรณีที่จะนำขยะมาผลิตเป็นพลังงาน จะต้องพิจารณาความคุ้มค่า รวมทั้งผลประโยชน์ที่จะได้รับ เปรียบเทียบกับการจัดการขยะโดยวิธีอื่น เช่น ประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำธุรกิจ Recycle

2.2.2 ทำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ โดย

(1) สนับสนุนจัดระบบกำจัดขยะร่วมระหว่าง อปท. ที่ยุติธรรม มีการชดเชยที่เหมาะสมแก่ อปท. ที่เป็นแหล่งกำจัด

(2) เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะอันตรายอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

2.2.3 ปรับปรุงกลไกการบริหารจัดการ โดย

(1) กำหนดนิยามของคำว่า “ขยะมูลฝอย” ให้เป็นเอกภาพในระหว่างหน่วยงานรัฐและผู้ที่เกี่ยวข้อง มิให้เกิดความซ้ำซ้อน และสามารถเลือกปฏิบัติหรือเลือกดำเนินการได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ต้องปรากฏในกฎหมาย กฎ ระเบียบ และกฎกระทรวง ที่จะมีผลในการบังคับใช้

(2) ควรมีมาตรการและกฎหมายเฉพาะ อาทิ กฎหมายการจัดการของเสีย (The National Waste Management Act) การจัดการและส่งคืนซากผลิตภัณฑ์หรือขยะที่เป็นพิษ เช่น แบตเตอรี่มือถือ เป็นต้น กลับคืนไปยังผู้ผลิต และ/หรือกำหนดมาตรการเก็บค่าธรรมเนียมในการกำจัดอย่างสะอาดต้นทุน หากต้องดำเนินการเอง และมีมาตรการป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการค้าเสรีด้วย

(3) ส่งเสริมการทำวิจัยและพัฒนา การเก็บรวบรวมและจัดทำฐานข้อมูล พร้อมทั้งเผยแพร่ผลให้เกิดการลด ใช้อย่างคุ้มค่า และ/หรือเก็บและกำจัดขยะอย่างไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต เช่น การวิเคราะห์เพื่อประเมินวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ (Life Cycle Analysis – LCA) การคัดค้านวัตกรรมกำจัดขยะ เป็นต้น

(4) กำหนดให้หน่วยงานราชการส่วนกลางที่เกี่ยวข้องเพิ่มขีดความสามารถของอปท. ทั้งในด้านบุคลากร ข้อมูล องค์กรความรู้ การบริหารจัดการ ตลอดจนเครื่องมือ อุปกรณ์อันจำเป็นในการจัดการขยะชุมชนอย่างครบวงจรจนถึงขั้นของการกำจัดที่ถูกต้องหลักสุขาภิบาล รวมทั้งเป็นผู้ประสานงานและผลประโยชน์ทางธุรกิจ ระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการธุรกิจจากขยะ Reuse และ/หรือ Recycle

2.3 กำหนดตัวชี้วัดผลกระทบต่อสุขภาพ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบของการพัฒนาต่อสุขภาพ ที่มักแยกถูกพิจารณาว่าเป็นคนละส่วนกับการพัฒนา โดย

2.3.1 กำหนดประเภทของโรคที่เกิดจากการได้รับผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมให้เป็นที่เชื่อถือและยอมรับ โดย

(1) เนื่องจากโรคที่เกิดจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่ระบุถึงสาเหตุได้ยาก อีกทั้งกระบวนการวินิจฉัย ถ้าจะให้เป็นที่เชื่อถือ ก็ต้องใช้เวลา จึงควรมีการศึกษาเพื่อหาวิธีการสร้างระบบนี้ให้ชัดเจนและเป็นที่น่าเชื่อถือก่อน

(2) ควรให้ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้รับผิดชอบในการพิสูจน์ผลกระทบ พร้อมทั้งมีระบบการประกันภัยเพื่อหารายได้เข้ากองทุนชดเชย (เยียวยา) ผู้ได้รับผลกระทบ ให้ได้อย่างพอเพียงและทันเวลา

2.3.2 กำหนดแนวทางปรับปรุงระบบจัดเก็บและรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่ในระดับสถานพยาบาลที่เกี่ยวข้อง

2.3.3 จัดเก็บข้อมูลโรคที่เป็นผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม ณ สถานพยาบาลที่วินิจฉัยโรคและบำบัดรักษา

2.3.4 รายงานผลสถิติการรวบรวมข้อมูลโรคที่เป็นผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมต่อสาธารณสุขชน โดย

(1) ควรจัดทำประเมินผลกระทบทางสังคม (Social Impact Assessment : SIA) และการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Health Impact Assessment : HIA) ในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) รวมทั้งให้มีการจัดเก็บค่าประกันความเสี่ยงที่อาจได้รับผลกระทบด้วย

(2) ควรประเมินและมีตัวชี้วัดผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมต่อระบบเศรษฐกิจไว้ด้วย

2.3.5 พัฒนาศักยภาพสถานพยาบาลและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถวินิจฉัยจัดเก็บ รวบรวม และรายงานข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 แนวทางการบริหารจัดการเพื่อป้องกันและควบคุมมลพิษโดยทั่วไป โดย

(1) ปรับแนวทางการส่งเสริมการลงทุนมาคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น พร้อมทั้งปรับมาเน้นสร้างเศรษฐกิจจากภาคเกษตร ที่โดยเปรียบเทียบแล้ว ก่อมลพิษน้อยกว่า ภาคอุตสาหกรรม

(2) เร่งนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ เช่น ภาษี เป็นต้น และการให้สิทธิประโยชน์ มาใช้ในเชิงจูงใจ ที่มีใช้เพียงแต่การให้ผู้ก่อมลพิษหรือผู้ได้รับประโยชน์เป็นผู้จ่ายเท่านั้น ให้ทั่วถึงและเป็นธรรม

(3) ปรับปรุงกฎหมาย กฎ และระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแนวทางปฏิบัติและกลไกการประสานและดำเนินงาน ทั้งระบบให้เป็นเอกภาพ รวมทั้งมีกลไกการสืบทอดงานที่ไม่ยึดเฉพาะตัวบุคคล เมื่อต้องไปปฏิบัติภารกิจอื่น และมีระบบงบประมาณที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของการแก้ไขปัญหา มากกว่าจำกัดวงเงิน

(4) เร่งติดตามความก้าวหน้าของการปรับปรุงระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี และ พ.ร.บ. สิ่งแวดล้อมฯ 2535 เพื่อให้ผู้ก่อมลพิษรับผิดชอบในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ แทนการให้ผู้ได้รับผลกระทบต้องไปพิสูจน์ข้อกล่าวหาเอง และให้ประชาชนสามารถฟ้องร้องเองได้ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นหน่วยงาน

(5) ให้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการของ อปท. ใต้อย่างสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น พร้อมทั้งสร้างความชัดเจนในการจัดทำและรายงานตัวชี้วัด เพื่อให้ อปท.สามารถดำเนินการและนำมาประกอบการจัดทำค่าของงบประมาณได้

(6) ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งใช้กลไกทางสังคม ให้ประชาชนและชุมชนเกิดความตระหนัก มีความรู้ ความเข้าใจ และเข้ามามีส่วนร่วมอนุรักษ์และบริหารจัดการฯ ด้วยความสมัครใจ

(7) กำหนดให้มีกลไกประเมินผลการดำเนินการตามนโยบาย (นอกเหนือจากการประเมินผลแผนงานและโครงการ) ที่ผนวกการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเข้าไว้ด้วย โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ

2.5 สรุปข้อเสนอแนะจากการสัมมนา การระดมความคิดเห็นเรื่อง การควบคุมมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อฐานทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพชีวิต จากที่ประชุม Focus Group มีประเด็นข้อเสนอมที่ สำคัญ ดังนี้

2.5.1 การควบคุมอุตสาหกรรมและกิจกรรมที่ก่อมลพิษสูง

(1) การกำหนดประเภทและเขตอุตสาหกรรมที่ก่อมลพิษสูง ที่ประชุมมีข้อเสนอเพิ่มเติม ดังนี้

- ห้ามมิให้สถานประกอบการอุตสาหกรรมที่ก่อมลพิษสูงเข้ามาตั้งในประเทศไทย (ภาครัฐ)
- จัดให้มีระบบการจัดการสารเคมีให้เกิดความปลอดภัย ตั้งแต่ขั้นของการผลิต การค้า การขนส่ง และการใช้ เพื่อลดความเสี่ยงและความเสียหายของสังคม (ภาครัฐ/เอกชน)

- ควบคุมอุตสาหกรรมที่ก่อมลพิษสูงให้ลงถึงระดับอุตสาหกรรมครัวเรือนที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของ ครัวเรือนโดยตรง (ภาครัฐ/เอกชน)
- ให้มีหน่วยงานกลางเข้ามาทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้เทคโนโลยีสะอาดประกอบการอนุญาตให้จัดตั้งหรือต่อใบอนุญาตการจัดตั้งโรงงานฯ (ภาครัฐ)
- กำหนดมาตรการทางเศรษฐกิจเพื่อลดต้นทุนในการใช้เทคโนโลยีสะอาดให้ชัดเจน รวมทั้งทำวิจัยและพัฒนาเพื่อนำภูมิปัญญาดั้งเดิมมาใช้ในการส่งเสริมเทคโนโลยีสะอาด (ภาครัฐ/ชุมชน)
- บังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดแก่ผู้ประกอบการที่ละเมิดโดยปล่อยมลพิษสู่สิ่งแวดล้อมโดยไม่ได้บำบัด รวมทั้งมีกลไกในการตรวจสอบการละเลย เลือกปฏิบัติ หรือทุจริตของเจ้าหน้าที่(ภาครัฐ)

(2) ผลักดันให้เกิดระบบประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ (SEA) ระดับพื้นที่และระดับสาขาโดยที่ประชุมมีข้อเสนอ ดังนี้

- พัฒนา SEA สู่ระบบการประเมินผลกระทบ (Impact Assessment) มาใช้ตั้งแต่ขั้นการกำหนดนโยบาย ทั้งในมิติพื้นที่และสาขาของการพัฒนาโดย ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม(ภาครัฐ/นักวิชาการ/NGO/ประชาชน)
- กำหนดให้ สศช. สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และหน่วยงานวางแผนของทุกกระทรวงร่วมกันเป็นผู้ดำเนินการจัดทำระบบ SEA

2.5.2 การจัดการขยะอย่างยั่งยืนเชิงยุทธศาสตร์

- (1) ลดปริมาณขยะ ที่ประชุมได้เสนอความเห็นเพิ่มเติม ดังนี้
- องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรพัฒนาระบบรวบรวม/และเก็บขนขยะที่คัดแยกแล้ว ณ แหล่งกำเนิด
  - สร้างการประสานงานระหว่างหน่วยงานส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นเพื่อการจัดการที่ดี (ภาครัฐ/อปท.)
  - ใช้สื่อเพื่อสร้างการเรียนรู้และจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่องในการคัดแยกและจัดการขยะเบื้องต้น (ภาครัฐ/อปท./NGO/สื่อ)
- (2) การส่งเสริมการนำกลับมาใช้ใหม่ ที่ประชุมได้เสนอความเห็นเพิ่มเติม ดังนี้
- ควรมีระบบและกลไกการรับรองคุณภาพสินค้าที่ผลิตจากวัสดุรีไซเคิล (ภาครัฐ/NGO/ประชาชน)
- (3) กำจัดอย่างถูกหลัก ที่ประชุมได้เสนอความเห็นเพิ่มเติม ดังนี้
- เลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการกำจัดขยะติดเชื้อและขยะอันตราย (ภาครัฐ/อปท.)

- กำหนดให้เรื่องการจัดการขยะอย่างยั่งยืนเชิงยุทธศาสตร์เป็นวาระแห่งชาติ (ภาครัฐ/ประชาชน)

2.5.3 กำหนดตัวชี้วัดผลกระทบต่อสุขภาพ ที่ประชุมได้เสนอความเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

- เน้นสร้างกระบวนการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพและการเฝ้าระวังมากกว่าตัวชี้วัด (ภาครัฐ/นักวิชาการ NGO ประชาชน)
- พัฒนา HIA สู่ระบบการป้องกันผลกระทบจากนโยบาย/โครงการพัฒนาต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (ภาครัฐ/นักวิชาการ)
- พัฒนาหน่วยงานกลางทำหน้าที่ผลิต/รวบรวมข้อมูลผลกระทบต่อสุขภาพ พร้อมทั้งศึกษามาประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบาย (ภาครัฐ/นักวิชาการ)

2.5.4 การบริหารจัดการทั่วไปที่ ประชุมได้เสนอความเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

- ปรับแนวคิด ทศนคติภาครัฐ ตลอดจนกฎหมายและกลไกที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมให้ลงไปถึงระดับชุมชนและประชาชน และสร้างเอกภาพในการบริหารจัดการ ทั้งในเชิงกฎหมายและกลไก ในระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ภาครัฐ)
- จัดงบประมาณเชิงบูรณาการ โดยยึดพื้นที่เป็นหลัก พร้อมทั้งมีตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับ อปท. ประกอบการจัดสรรงบประมาณ (ภาครัฐ/อปท.)
- ส่งเสริมระบบบรรษัทภิบาลและจริยธรรมด้านสิ่งแวดล้อมแก่ผู้ประกอบการ ภาคเอกชน เพื่อให้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมต่อสังคม (ภาครัฐ/NGO/เอกชน)
- นำผลกระทบในมิติด้านสุขภาพเข้าพิจารณาในการคิดคำนวณ B/C Ratio ของโครงการพัฒนา ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน (ภาครัฐ/เอกชน)
- กำหนดแนวทาง ยุทธศาสตร์และวิธีการแก้ไขความขัดแย้งให้ชัดเจน โดยในระดับชาติมีกระบวนการยุติธรรม และในระดับพื้นที่มีกลไกประชาคมรองรับ (ภาครัฐ/อปท./NGO/ชุมชน)
- ปรับวิธีบริหารจัดการกองทุนสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทุกภาคีเข้ามีส่วนร่วมบริหารจัดการ (ภาครัฐ/NGO/เอกชน/ชุมชน)
- ทำวิจัยร่วมกันระหว่างนักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน และชุมชนเพื่อให้เกิดสังคมแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการดูแลสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ (นักวิชาการ/NGO/ชุมชน)
- สร้างสิ่งจูงใจทางสังคม (Social Incentive) เช่น ประกาศเกียรติคุณเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของภาคีต่างๆ (ภาครัฐ/อปท.)